

Aino-Mari Tuuri

Puhelimen

POMOKSI

PEDAGOGINEN MATERIAALI

Materiaali ala- ja yläkouluun

KUVITTANUT: Lille Santanen • OPPAAN MATERIAALI: Emma Laakkonen

Emojiteksti

Liittyy erityisesti lukuun 4.

TARVIKKEET:

- Emojitekstit jokaiselle oppilaalle tai oppilasparille (Liite 1 ja/tai Liite 2)

KESTO: lästä riippuen noin 1-2 oppituntia

ETENEMINEN: Oppilaiden tehtävänä on selvittää, mitä emojitekstissä lukee. Osa tekstin sanoista on korvattu erilaisilla emojeilla. Teksti voidaan kirjoittaa puhtaaksi esimerkiksi käsin tai tietokoneella tai äänittää koko teksti esimerkiksi tabletilla.

Vaihtoehtoisesti oppilaat saavat eteensä emojiit sekajärjestyksessä ja heidän tulee itse keksiä ja kirjoittaa tarina, jossa käyttävät kaikkia annettuja emojeja.

Kiinnostuitko?

Katso lisää tehtäviä ja pohdintakysymyksiä kirjan sivuilta 52, 75, 92, 95, 96, 107, 109

Epäilyttävät yhteydenotot somessa

Liittyy erityisesti lukuihin 3-4.

TARVIKKEET:

- Chat-kortit (Liite 4) HUOM! Valikoi omalle ryhmällesi sopivimmat; osa teksteistä on selvästi isommille oppilaille suunnattuja ja toimivat vielä yläkoululaisillekin.

KESTO: 1 oppitunti

ETENEMINEN: Oppilaat jaetaan pareiksi ja jokainen käy hakemassa itselleen yhden chat-kortin. Kortissa on kahden henkilön chat-keskustelu, joka loppuu jonkinlaiseen kysymykseen tai pyyntöön. Oppilasparin tehtävänä on kirjoittaa keskustelu loppuun. Lopusta tehdään kaksi erilaista versiota, joista toinen on oikea tapa toimia ja toinen vaarallinen tapa toimia.

Kirjoitukset esitellään muille oppilaille esimerkiksi suullisesti tai laittamalla keskustelut seinälle kaikkien luettaviksi. Halutessaan keskustelut voi myös tallentaa videomuotoon, jossa viestittelijät lukevat viestinsä ääneen.

Kiinnostuitko?

Katso lisää tehtäviä ja pohdintakysymyksiä kirjan sivuilta 26, 52, 55, 65, 78,95, 96 ja 99.

Reaktiolähdöt

Liittyy erityisesti kirjan lukuihin 1-3.

TARVIKKEET:

- Älypuhelin yhdistettynä kaiuttimeen

KESTO: 15 minuuttia (hyvä lämmittelyleikki esimerkiksi liikuntatunnille)

ETENEMINEN: Opettaja avaa merkkiäänivalikon puhelimesta ja sieltä valitaan muutama erilainen ääni. Jokaiselle merkkiäänelle oma liikkumistapa. Oppilaat asettuvat selälleen makaamaan ja opettaja antaa äänimerkin. Oppilaat liikkuvat sovitulla tavalla salin toiseen reunaan ja käyvät jälleen pitkälleen. Voidaan tehdä myös nopeuskisana, jolloin hitaiten (tai fuskaten) liikkunut putoaa aina pelistä pois.

Voidaan myös ennen aloittamista sopia, että äänet ovat tiettyjen toimintojen merkkiääniä ja liikkumistavat mukautetaan sen perusteella; täytyykö tekstiviestin tai sovelluksen merkkiäänen vuoksi rynnätä puhelimelle? Entä, jos puhelin soi?

Kiinnostuitko?

Katso lisää tehtäviä ja pohdintakysymyksiä kirjan sivuilta 32, 33, 34, 41, 49, 61, 70, 72, 81 ja 85.

Mikä meitä koukuttaa?

Kerro se videon tai animaation avulla.

Liittyy erityisesti lukuihin 1-3.

TARVIKKEET:

- Tabletit jokaiselle oppilasryhmälle

KESTO: 2-3 oppituntia

ETENEMINEN: Oppilaat jakautuvat 3-4 hengen ryhmiin. He pohtivat ryhmissä, mikä heitä koukuttaa puhelimesta; loputtomat julkaisut, merkkiäänet, pelit, kaverit vai kenties joku muu. He laativat keskustelun aiheesta, jossa jokainen saa tuoda omia näkemyksiään ilmi. Lisäksi he pohtivat, miten koukuttumista voisi vähentää ja miten ruudun tuijottelua voisi vähentää.

Oppilaat tiivistävät ajatuksensa vapaavalintaisesti joko videon tai animaation muotoon. Tuotokset katsotaan lopuksi yhdessä ja ne voidaan jakaa myös kotiväen katsottavaksi. Vanhemmatkin voivat sitä kautta saada arvokasta tietoa siitä, mikä lasta puhelimesta koukuttaa.

Kiinnostuitko?

Katso lisää tehtäviä ja pohdintakysymyksiä kirjan sivuilta 17, 32, 33, 34, 41, 42, 49, 61, 72, 77, 81 ja 85.

Tietovisa someturvallisuudesta

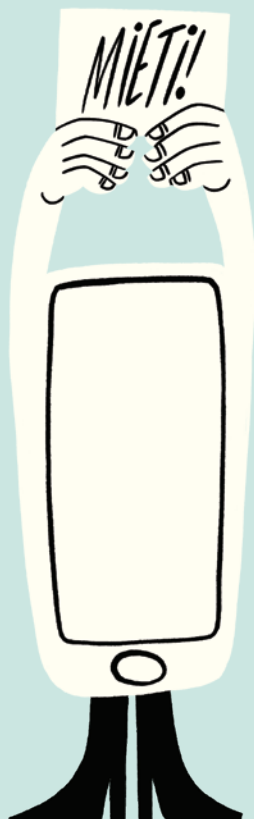
Liittyy kaikkiin kirjan lukuihin.

TARVIKKEET:

- Opettajalle tai koko ryhmälle Liite 3 (vastaukset vain opettajalle)

KESTO: 15 minuuttia

ETENEMINEN: Tietokilpailu voidaan pitää esimerkiksi kirjan lukemisen jälkeen. Tietokilpailussa testataan osin luetunymmärtämistä, osin tiedon soveltamista. Tietokilpailuun voidaan vastata esimerkiksi pareittain tai joukkueina.

Perheen puhelinaikojen seuraaminen

Liittyy erityisesti lukuihin 4-6.

TARVIKKEET:

- Liite 6 jokaiselle oppilaalle

KESTO: Kotitehtävänä toteutettava harjoitus. Aloitus koulussa noin 10 minuuttia ja koonti seurannan jälkeen noin 1 tunti.

ETENEMINEN: Oppilaat ohjeistetaan seuraamaan perheensä kanssa jokaisen kännykän käyttöä yhden vuorokauden ajan. Ennen seurannan aloittamista kirjataan ylös luokan yhteiset ajatukset siitä, miten esimerkiksi vanhempien ja lasten kännykän käyttö eroaa toisistaan.

Harjoituksen tarkoituksena on, että jokainen perheenjäsen värittää liitemonisteesta oman sarakkeensa ruudut päivän aikana. Ruudut väritetään erillisen ohjeen mukaan sillä värillä, mikä kuvastaa kunkin kännykän käyttöä eri tuntien aikana. Tuloksia voidaan tarkastella perheen kesken kotitehtävän yhteydessä.

Seurannan jälkeen tulokset käydään koulussa yhdessä läpi ja verrataan saatuja tuloksia ennako-oletuksiin. Lisäksi voidaan pohtia kännykän käytön määrää sekä sitä, onko sitä liikaa/liian vähän ja mihin oikeastaan kännykällä vietetty aika kuluu.

Kiinnostuitko?

Katso lisää tehtäviä ja pohdintakysymyksiä kirjan sivuilta 19, 29, 37, 49, 64, 70, 77, 81, 89, 92, 96, 99, 116, 117, 119, 124, 125, 131 ja 133.

Someprofiilin laatiminen ja ennakko-oletukset

Liittyy erityisesti lukuihin 3-4.

TARVIKKEET:

- Liite 5
- Toteutustavasta riippuen piirustusvälineet tai tabletit/tietokoneet

KESTO: 2 tuntia

ETENEMINEN: Harjoituksen voi tehdä yksin, pareittain tai pienissä ryhmissä. Sen voi toteuttaa joko paperisena tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaille annetaan liittestä 5 yhden henkilön kuva. Oppilaiden tehtävänä on laatia henkilölle someprofiili esimerkiksi Instagramin muotoon. Sen lisäksi he kirjoittavat 2-3 somepostausa kyseiselle henkilölle. Postaukset asetellaan profiilin kanssa samalle taustapaperille ja kiinnitetään seinälle, jotta muutkin voivat tutustua niihin.

Tehtävässä on tärkeää muistaa erilaisuuden kunnioittaminen ja fiksu someviestintä. Kannattaa antaa myös samoja henkilöitä useammalle ryhmälle, jolloin voidaan konkreettisesti havaita se, miten erilaisia tulkintoja henkilöstä tehdäänkin pelkän kuvan perusteella.

Kiinnostuitko?

Katso lisää tehtäviä ja pohdintakysymyksiä kirjan sivuilta 75, 77, 95, 101, 102 ja 109.

Luurittomuushaaste

Liittyy kaikkiin kirjan lukuihin.

TARVIKKEET:

- Liite 6 jokaiselle oppilaalle

KESTO: 15 minuuttia ohjeistukseen, toteutus kotitehtävänä ja läpikäynti 1 tunti

ETENEMINEN: Oppilaat saavat bingoruudun, jossa on erilaisia tehtäviä, joiden tarkoituksena on vähentää kännykän käyttämistä. Joka aamu oppilaat valitsevat itselleen yhden ruudun, jonka tehtävän pyrkivät toteuttamaan päivän aikana. Jos oppilas onnistuu, hän saa rastittaa ruudun. Kahden viikon jälkeen katsotaan, kuka on saanut eniten bingoja. Lisäksi keskustellaan yhdessä, miltä luurittomuus tuntui ja miten tulevaisuudessa oppilaat voisivat kiinnittää huomita puhelimenkäytön rajaamiseen.

Kiinnostuitko?

Katso lisää tehtäviä ja pohdintakysymyksiä kirjan sivuilta 17, 32, 33, 34, 41, 42, 49, 61, 72, 77, 81 ja 85.

Podcastin teko

Liittyy kaikkiin kirjan lukuihin.

TARVIKKEET:

- Jokaiselle ryhmälle liite 4
- Muistiinpanovälineet
- Äänityslaite jokaiselle ryhmälle (esim. tabletti)

KESTO: 2-5 tuntia

ETENEMINEN: Oppilaat jakautuvat pieniin ryhmiin ja he valitsevat jonkin nuoren ongelman käsiteltäväkseen (katso liite). He perehtyvät aiheeseen ja keräävät mahdollisimman paljon näkemyksiä aiheen ympäriltä. He voivat esimerkiksi haastatella vanhempiaan, kavereitaan, opettajia tai mikseivät vaikka kerätä mielipiteitä sometiliensä kautta.

Tämän jälkeen oppilaat muodostavat mielipiteensä tai kuvitellut mielipiteensä (jotta mahdollisimman monta näkökulmaa saadaan esiin) ja alkavat kirjoittaa niitä ylös. Muistiinpanojen pohjalta oppilaat äänittävät oman podcastin, jossa keskustelevat aiheesta.

Netin vaarat

(kirjoitus-/ilmaisuharjoitus tai digivaihtoehto)

Liittyy erityisesti lukuihin 3-5.

TARVIKKEET:

- Halutessaan voi käyttää liitteen 2 chat-keskusteluja harjoituksen pohjana, mutta tilanteet voi keksiä myös itse

KESTO: 1-2 tuntia

ETENEMINEN: Oppilaat pohtivat, millaisia vaaranpaikkoja internetissä ja erilaisissa sovelluksissa voi tulla eteen. He käsikirjoittavat tilanteen ja näyttelevät sen. Vaihtoehtoisesti toteutuksen voi tehdä esimerkiksi animaationa tai videoituna näytelmänä.

Halutessaan tehtävän voi teetättää myös kirjoitusharjoituksena, jossa yksin tai ryhmässä kirjoitetaan aiheeseen liittyvä teksti. Tekstilajin voi valita itse ja se voi olla perinteisen ainekirjoitelman sijaan vaikka runo tai meemi.

Kiinnostuitko?

Katso lisää tehtäviä ja pohdintakysymyksiä kirjan sivuilta 26, 55, 75, 77, 78, 95 ja 125.

Liite 1: Emojiteksti

Heippa luokkakaveri!

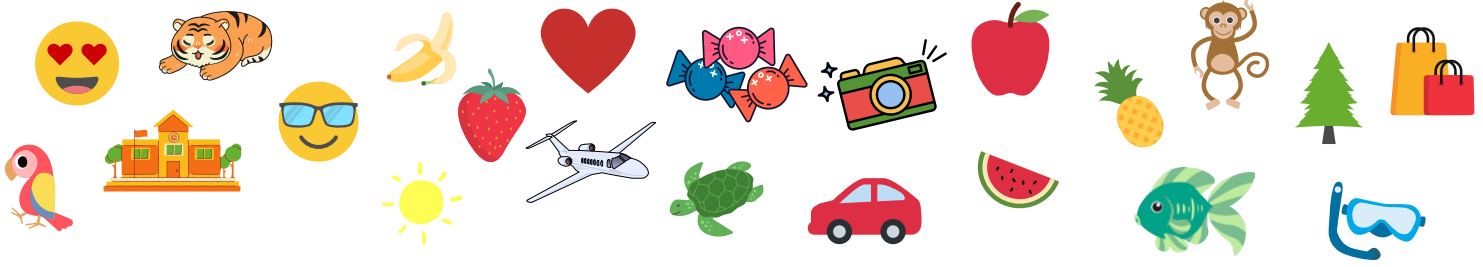
Terveisiä täältä Espanjasta. Olen istunut 😎 rantatuolissa ja nauttinut lämmöstä. ☀️ on paistanut joka päivä ja täällä on todella kuuma. Onneksi olen muistanut juoda paljon vettä ja limpparia. Täällä on myös todella herkullisia 🍓, 🍍, 🍉 ja 🍌. Syön niitä usein välipalaksi ennen päivällistä.

Yhtenä päivänä vuokrasimme 🚗 ja kävimme eläintarhassa. Näimme siellä paljon eläimiä, mutta suosikkejani olivat 🐒, 🐯 ja 🦜. Eläintarhan jälkeen menimme 🕶️ ja näin vilauksen 🐢. Koko reissu oli mielestäni 😍, ihan 🌲 /5.

Aion loman aikana vielä 📷, käydä 🛍️ ja maistaa jotain uutta ruokaa. Se voisi olla esimerkiksi jokin 🐟 ruoka. Ostin tuliaisiksi koko luokalle 🍬 ja opettajalle tuon 🍏, koska hän aina sanoo, että pitäisi syödä enemmän hedelmiä.

Meidän ✈️ Suomeen lähtee lauantaina, joten nähdään maanantaina 🏫. ❤️:lla luokkatoverisi Tipi

Liite 2: Luo oma emojiteksti

Liite 3 Tietovisa

1. Digilaitteet tuntuvat korvaamattomilta, koska

- a) ne ovat melko hintavia eikä esimerkiksi kadonneen tilalle voi heti ostaa uutta.
- b) niillä voi tehdä niin monia asioita, joita et voisi tehdä ilman laitetta (esim. pelata).
- c) maailmassa ei pysty elämään ilman näitä laitteita edes yhtä päivää.

2. Laite räätälöi juuri sinulle sopivaa sisältöä katseltavaksi ja selattavaksi, sillä

- a) muuten et olisi niin kiinnostunut käyttämään laitetta ja se jäisi turhaksi.
- b) se haluaa miellyttää sinua, jotta sinä voisit paremmin.
- c) näin pystyt rajaamaan paremmin ruutuaikaasi, kun et joudu etsimään haluamaasi.

3. Pelkkä somessa juttelu ei riitä yhteydenpitotavaksi toisiin ihmisiin, koska

- a) kaikki eivät ole somessa ja olisi surullista, ettei kaikkien kanssa voisi jutella.
- b) ihminen tarvitsee myös läheisyyttä, aitoa läsnäoloa ja katseita silmästä silmään.
- c) pää tulee kipeäksi pelkästä ruutujen tuijottelusta.

4. Kaikkiin saapuneisiin viesteihin

- a) tulee vastata heti.
- b) tulee vastata sitten, kun itselle sopii.
- c) ei tarvitse aina edes vastata.

5. Kännykän selaaminen on joskus vaikea lopettaa, sillä

- a) uutisvirta on loputon, aina tulee uutta katsottavaa.
- b) jotain todella tärkeää saattaa jäädä näkemättä, jos ei selaa vielä vähän.
- c) sen avulla on helppo kuluttaa aikaa, jos on tylsää.

6. Esimerkiksi Snapchatin Streaksien ja peleissä ansaittavien pokalien tarkoitus on

- a) olla kivoja viihdykkeitä.
- b) kertoa sinulle onnistumisistasi somemaailmassa ja peleissä.
- c) kouruttaa sinua käyttämään sovellusta mahdollisimman aktiivisesti.

7. Uni saattaa häiriintyä älylaitteiden käytöstä

- a) sinivalon vuoksi.
- b) mieleen pyörimään jääneiden videoiden, kuvien ja postausten vuoksi.
- c) esimerkiksi siksi, että keskustelut kilkattavat ja odottavat vastaustasi.

8. Menit luvattomalle sivustolle ja näit jotain ahdistavaa. Nyt sinun pitäisi

- a) kertoa aikuiselle kokemastasi, vaikka vähän nolottaisikin.
- b) yrittää vain unohtaa, mitä näit.
- c) rehvastella näkemälläsi ja houkutella myös kaverit luvattomalle sivustolle.

Liite 3 Tietovisa

9. Jos tylsyyden hetkellä kännykkä ilmestyy aina käteesi, kannattaa

- a) miettiä, miten muuten voisi taltuttaa tylsyyden.
- b) antaa puhelimen viihdyttää sinua.
- c) jättää puhelin välillä kotiin tai toiseen huoneeseen, ettei sitä tule napattua heti käteen.

10. Olet ystäväsi luona kylässä ja kuulet viestin kilahtavan puhelimeen. Sinun kannattaa

- a) heti tarkistaa, kuka sinua kaipasi. Suositeltavaa on myös vastata hänelle pian.
- b) antaa puhelimen olla, eiköhän kaipailija soita, jos hänellä on kiireellistä asiaa.
- c) ehdottaa, että pelalette molemmat hetken puhelimilla.

11. Some voi saada olon tuntumaan yksinäiseltä, koska

- a) puhelimella pelaillessa ei olla useinkaan toisten kanssa, vaan yksin.
- b) somessa kaikilla muilla näyttää olevan enemmän kavereita, tykkäyksiä ja kommentteja.
- c) somessa on usein aika tylsää eikä mitään viihdyttävää tekemistä löydy helposti.

12. Netissä syntyy helposti riitoja, jos

- a) joku tahallaan ärsyttää toisia.
- b) kirjoittelut ymmärretään väärin.
- c) esimerkiksi hymiöitä tulkitaan eri tavoin kuin on tarkoitettu.

13. Vanhempien on tärkeää rajata lasten ruutuaikaa, jotta

- a) aikaa jää myös muulle puuhastelulle kuin ruutujen tuijottelulle.
- b) he vaikuttaisivat fiksuilta lasten silmissä.
- c) lapsen ei tarvitse itse asettaa itselleen rajoja. Se olisi vaikeaa.

Liite 3 Tietovisa - vastaukset

1. Digilaitteet tuntuvat korvaamattomilta, koska

a) ne ovat melko hintavia eikä esimerkiksi kadonneen tilalle voi heti ostaa uutta.

b) niillä voi tehdä niin monia asioita, joita et voisi tehdä ilman laitetta (esim. pelata).

c) maailmassa ei pysty elämään ilman näitä laitteita edes yhtä päivää.

2. Laite räätälöi juuri sinulle sopivaa sisältöä katseltavaksi ja selattavaksi, sillä

a) muuten et olisi niin kiinnostunut käyttämään laitetta ja se jäisi turhaksi.

b) se haluaa miellyttää sinua, jotta sinä voisit paremmin.

c) näin pystyt rajaamaan paremmin ruutuaikaasi, kun et joudu etsimään haluamaasi.

3. Pelkkä somessa juttelu ei riitä yhteydenpitotavaksi toisiin ihmisiin, koska

a) kaikki eivät ole somessa ja olisi surullista, ettei kaikkien kanssa voisi jutella.

b) ihminen tarvitsee myös läheisyyttä, aitoa läsnäoloa ja katseita silmästä silmään.

c) pää tulee kipeäksi pelkästä ruutujen tuijottelusta.

4. Kaikkiin saapuneisiin viesteihin

a) tulee vastata heti.

b) tulee vastata sitten, kun itselle sopii.

c) ei tarvitse aina edes vastata.

5. Kännykän selaaminen on joskus vaikea lopettaa, sillä

a) uutisvirta on loputon, aina tulee uutta katsottavaa.

b) jotain todella tärkeää saattaa jäädä näkemättä, jos ei selaa vielä vähän.

c) sen avulla on helppo kuluttaa aikaa, jos on tylsää.

6. Esimerkiksi Snapchatin Streaksien ja peleissä ansaittavien pokalien tarkoitus on

a) olla kivoja viihdykkeitä.

b) kertoa sinulle onnistumisistasi somemaailmassa ja peleissä.

c) kourkuttaa sinua käyttämään sovellusta mahdollisimman aktiivisesti.

7. Uni saattaa häiriintyä älylaitteiden käytöstä

a) sinivalon vuoksi.

b) mieleen pyörimään jääneiden videoiden, kuvien ja postausten vuoksi.

c) esimerkiksi siksi, että keskustelut kilkattavat ja odottavat vastaustasi.

8. Menit luvattomalle sivustolle ja näit jotain ahdistavaa. Nyt sinun pitäisi

a) kertoa aikuiselle kokemastasi, vaikka vähän nolottaisikin.

b) yrittää vain unohtaa, mitä näit.

c) rehvastella näkemälläsi ja houkutella myös kaverit luvattomalle sivustolle.

Liite 3 Tietovisa - vastaukset

9. Jos tylsyyden hetkellä kännykkä ilmestyy aina käteesi, kannattaa

a) miettiä, miten muuten voisi taltuttaa tylsyyden.

b) antaa puhelimen viihdyttää sinua.

c) jättää puhelin välillä kotiin tai toiseen huoneeseen, ettei sitä tule napattua heti käteen.

10. Olet ystäväsi luona kylässä ja kuulet viestin kilahtavan puhelimeen. Sinun kannattaa

a) heti tarkistaa, kuka sinua kaipasi. Suositeltavaa on myös vastata hänelle pian.

b) antaa puhelimen olla, eiköhän kaipailija soita, jos hänellä on kiireellistä asiaa.

c) ehdottaa, että pelalette molemmat hetken puhelimilla.

11. Some voi saada olon tuntumaan yksinäiseltä, koska

a) puhelimella pelaillessa ei olla useinkaan toisten kanssa, vaan yksin.

b) somessa kaikilla muilla näyttää olevan enemmän kavereita, tykkäyksiä ja kommentteja.

c) somessa on usein aika tylsää eikä mitään viihdyttävää tekemistä löydy helposti.

12. Netissä syntyy helposti riitoja, jos

a) joku tahallaan ärsyttää toisia.

b) kirjoittelut ymmärretään väärin.

c) esimerkiksi hymiöitä tulkitaan eri tavoin kuin on tarkoitettu.

13. Vanhempien on tärkeää rajata lasten ruutuaikaa, jotta

a) aikaa jää myös muulle puuhastelulle kuin ruutujen tuijottelulle.

b) he vaikuttaisivat fiksuilta lasten silmissä.

c) lapsen ei tarvitse itse asettaa itselleen rajoja. Se olisi vaikeaa.

Liite 4: Chat-kortit

Moi! Sulla on kivoja kuvia. Voisinpa itekin ottaa noin hienoja.

Mulla ei oo rahaa ostaa hyvää kameraa...

Voitko sä lainata mulle vähän rahaa? Maksaisin heti takas, kun saan mun kesätyörahat!

Kiitti! Kannattaa vain harjoitella kuvaamista, sillain sitä oppii.

Aa, voi ei. Mutta kännykälläkin saa tosi kivoja kuvia.

?

Huomioi ja pohdi esimerkiksi seuraavia asioita:

Ketkä keskustelevat?
Tuntevatko he entuudestaan?
Onko sukupuolella merkitystä keskustelun etenemisen kannalta?
Minkä ikäisiä henkilöt ovat?
Missä kohtaa hälytysmerkit voisi huomata?
Miten keskustelu päättyy fiksusti? Entä vaarallisesti?

Liite 4: Chat-kortit

En kestä, oot niin
kaunis/komee!! <3<3

Ois kiva tutustuu...

Tuu tänään meille,
mun porukat on
lomalla Kreikassa.
Saataisiin olla
rauhassa <3

Kiitti <3

Ainahan sitä on
tietty
kiva saada uusia
kavereita :)

?

Huomioi ja pohdi esimerkiksi seuraavia asioita:

Ketkä keskustelevat?

Tuntevatko he entuudestaan?

Onko sukupuolella merkitystä keskustelun etenemisen kannalta?

Minkä ikäisiä henkilöt ovat?

Missä kohtaa hälytysmerkit voisi huomata?

Miten keskustelu päättyy fiksusti? Entä vaarallisesti?

Liite 4: Chat-kortit

Wau, ootko lomalla jossain? Upeita maisemia siellä!

Huikeeta! On varmaan vähän eri maisemat kuin kotona...

Etkös sie asu siellä Rantakylässä sellasessa isossa omakotitalossa? Mikäs se teidän osote olikaan?

Joo, ollaan viikko Japanissa mun perheen kaa.

Joo, onhan ne :D

?

Huomioi ja pohdi esimerkiksi seuraavia asioita:

Ketkä keskustelevat?

Tuntevatko he entuudestaan?

Onko sukupuolella merkitystä keskustelun etenemisen kannalta?

Minkä ikäisiä henkilöt ovat?

Missä kohtaa hälytysmerkit voisi huomata?

Miten keskustelu päättyy fiksusti? Entä vaarallisesti?

Liite 4: Chat-kortit

Oon miettiny pitkään, miten sanoisin tän sulle... Oot niin ihana ja maailman söpöin <3

Oon, voisin vaan katella sun kuvia päivät ja yöt...

Voisitko lähettää miulle vähän lisää kuvia itestäs? Eikä tarttis olla noin paljon vaatteita päällä...

Eikä, kiitos <3 Oot vissiin seurannu mun tiliä jo jonkin aikaa?

Tosi ihanasti sanottu <3

?

Huomioi ja pohdi esimerkiksi seuraavia asioita:

Ketkä keskustelevat?
Tuntevatko he entuudestaan?
Onko sukupuolella merkitystä keskustelun etenemisen kannalta?
Minkä ikäisiä henkilöt ovat?
Missä kohtaa hälytysmerkit voisi huomata?
Miten keskustelu päättyy fiksusti? Entä vaarallisesti?

Liite 4: Chat-kortit

Siis ootko huomannu,
et se yks
seiskaluokkalainen on
ihan sika nolo?? Sillä
on ihan oudot hiukset.

Siis se 7b:ltä. Ihan sika
rasittava muutenkin,
kuulin siitä myös aika
mehevän juorun...

Se on jääny kii
varastelusta ja ollu
poliisien kaa tekemisissä
monesti. Sun kannattaa
kertoo tää muillekin, ettei
kukaan ois sen kaveri.

No nyt en kyllä heti
keksi, kenestä puhut.

....

?

Huomioi ja pohdi esimerkiksi
seuraavia asioita:

Ketkä keskustelevat?

Tuntevatko he entuudestaan?

Onko sukupuolella merkitystä
keskustelun etenemisen
kannalta?

Minkä ikäisiä henkilöt ovat?

Missä kohtaa hälytysmerkit
voisi huomata?

Miten keskustelu päättyy

fiksusti? Entä vaarallisesti?

Liite 5: Pulmat

Olen 13-vuotias Sonja ja tuijotan liikaa ruutuja. Vanhempani ovat huomanneet tämän, mutta koen myös itse olevani liikaa kiinni puhelimestani ja tabletissani.

Aina toimetttoman hetken tullessa kaivan puhelimeni esiin ja selailen kuvia, videoita ja viestittelen kavereilleni. Tuntuu, että aina vaan pitää selata, jotta näen kaiken mahdollisen enkä jää mistään paitsi.

Miksi toimin näin? Miten voisin vähentää ruutuaikaani?

Olen Timo, 14 vuotta, ja puhelimet ovat mielestäni erinomainen keksintö! Käytän puhelintani koulujuttujen lisäksi tiedonhakuun, videoiden katseluun, kavereiden kanssa viestimiseen, pelaamiseen ja erilaisten sovellusten käyttämiseen. Ruutuaikani on päivittäin suurta, mutta se ei minua haittaa.

Minua harmittaa, kun ystäväni saattavat joskus lukea viestini, mutta eivät vastaa välttämättä vielä tunninkaan sisällä, vaikka lähetän heille lisää viestejä. Mietin usein, olenko heille lainkaan tärkeä. Pyydän heitä myös usein pelaamaan kanssani, mutta he eivät ehdi tai heillä ei ole ruutuaikaa jäljellä. Kuulostaa sekín selittelyltä.

Vaadinko ystävilteni liikaa vai ovatko he oikeastaan ystäviäni ollenkaan, kun heillä ei ole minulle aikaa?

Olen 15-vuotias Kai ja olen kyllästynyt ruutuihin. Perheeseeni kuuluu vanhempieni lisäksi kaksi veljeäni. Joskus huomaan, että istumme kaikki sohvalla mukana rentoutumassa ja vaihtamassa päivän kuulumisia, mutta oikeasti selaamme kaikki puhelimiämme. Kaiken huippu on se, kun joku tää toisen johonkin kuvaan sohvan toiselta reunalta; edes sen vertaa ei kommunikoida puhuen, että voitaisiin näyttää kuva toiselle.

Myös kavereideni seurassa huomaan saman ilmiön. Monesti otamme vaikka kuvan kahvilaherkuistamme ja unohdumme samalla selaamaan tulleita viestejä. Mikä neuvoksi?

Olen 14-vuotias Kiira ja tykkään käyttää sosiaalista mediaa. Minulla on oma, melko suosittukin, Instagram-tili, jonka päivittämiseen käytän paljon aikaa. Suunnittelen postaukset huolella, muokkaan kuvat "somekelpoisiksi" ja mainostan ahkerasti tiliäni.

Näen somessa kuitenkin toinen toistaan täydellisempiä ihmisiä. Seuraan heitä ja otan vaikutteita myös omaan tiliini. Välillä vain tuntuu, ettei oma materiaalini ole tarpeeksi kiinnostavaa ja minun pitäisi muuttaa itseäni erilaiseksi. Olen harkinnut jopa kirurgisia toimenpiteitä ulkonäköni muokkaamiseen, kunhan ensin täytän 18 vuotta. Miten jaksan odottaa vielä neljä vuotta? Haluaisin olla kauniimpi ja suositumpi jo nyt.

Liite 5: Pulmat

Olen 13-vuotias Mio ja olen mennyt tekemään pienen mokaan. Pelaan erästä peliä, jossa voi samalla keskustella muiden pelaajien kanssa. Ajattelin, ettei kukaan ole kiinnostunut juttelemaan 13-vuotiaan kanssa, joten kerroin eräälle pelikaverilleni olevani 19-vuotias.

Olemme jutelleet pitkään pelissä ja kaveri haluaisi tavata minut. Pidän hänestä todella ja olisi kiva tutustua häneen muutenkin kuin pelimaailmassa, mutta miten tämä enää voisi olla mahdollista, kun olen jo kuukausien ajan väittänyt olevani ihan eri ikäinen kuin oikeasti olen. Hän on 16-vuotias.

Miten minun kannattaisi toimia?

Olen 15-vuotias Karo ja seuraan paljon eri tubettajia. Tykkään katsella heidän videoita ja joskus kommentoidakin niitä. Olen pistänyt kuitenkin merkille, että osa katsojista kommentoi todella vihamielisesti ja ikävään sävyyn tubettajaa kommenttikentissä. Minun käy tubettajia jopa hieman sääliksi.

Tunnen vielä pari noista ilkeiden kommenttien lähettäjästä, ja tiedän heidän kommentoivan muuallakin somessa toisille todella törkeästi. Kahdesti he ovat minunkin somepostauksiini kommentoineet todella rumia asioita. Poistin nämä postaukset, ettei kukaan vain näkisi kommentteja.

Mitä minun pitäisi tehdä asian kanssa?

Olen 14-vuotias Mila ja olen huolissani ystävästäni. Hän tuntuu uppoutuneen somemaailmaan aivan kokonaan; hän viettää kaiken vapaa-aikansa roikkuen eri somepalveluissa ja julkaisten omaa sisältöä.

E erityisen huolissani olen hänen jakamastaan sisällöstä; hän yrittää julkaisuillaan selvästi kerätä tykkäyksiä ja seuraajia itselleen esiintymällä kuvissa aivan liian vähissä vaatteissa. Hän myös juttelee täysin tuntemattomien ihmisten kanssa todella henkilökohtaisitakin asioista somessa. Olen yrittänyt varoittaa häntä toimintansa mahdollisista seurauksista, mutta häntä ei kiinnosta.

Miten voisin auttaa ystävääni?

Keksikää oma pulma ja vastatkaa siihen!

Liite 6: Someprofiilien kuvat

Liite 7: Perheen ruutuaikojen seuraaminen

Aika/Nimi:

00-01						
01-02						
02-03						
03-04						
04-05						
05-06						
06-07						
07-08						
08-09						
09-10						
10-11						
11-12						
12-13						
13-14						
14-15						
15-16						
16-17						
17-18						
18-19						
19-20						
20-21						
21-22						
22-23						
23-00						

Liite 7: Perheen ruutuaikojen seuraaminen

Seuratkaa perheen kesken puhelimenne käyttöä yhden vuorokauden ajan. Kirjoittakaa sarakkeen yläpuolelle perheenjäsenen nimi. Jokainen täyttää omat ruutunsa päivän aikana värittämällä jokaisen tunnin ruudun sillä värillä, mikä kuvaa hänen kännykän käyttämistään tuona aikana. Mikäli teet useita asioita tunnin aikana, voit värittää ruudun useammalla värillä.

Ei käyttöä

Pelaaminen

Uutisten lukeminen

Sosiaalisen median käyttäminen

Tiedonhankinta

Koulu-/työtehtävien tekeminen

Videoiden katselu

Musiikin/äänikirjan kuunteleminen

Soittaminen/tekstiviestien lähettäminen

Muut, mitkä?

Pärjäätkö ilman puhelinta? -bingo

Valitse joka aamu bingoruudukosta jokin haaste toteutettavaksi kyseisen päivän aikana. Mikäli onnistut, saat rastittaa ruudun. Yritä kerätä mahdollisimman monta kolmen suoraa vaaka-, pysty- tai vinottaissuunnassa.

Käytä puhelinta vain kahden tunnin aikana. Saat itse valita tunnit, mutta valitse ne etukäteen.

Pohdi, mitä sovellusta käytät eniten ja pidä päivä taukoa sen käyttämisestä.

Älä käytä kännykkää lainkaan silloin, kun vietät aikaa kavereidesi tai perheesi kanssa.

Seuraa ruutuaikaasi yhden päivän ajan. Käytä seuraavana päivänä sama aika liikuntaan ja ulkoiluun.

Poista ilmoitukset kaikista sovelluksista ja vastaa päivän aikana vain puheluihin.

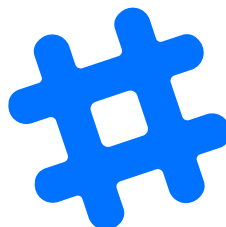
Valitse kolme toimintoa, joita käytät puhelimesasi päivän ajan. Älä käytä muita toimintoja tai sovelluksia.

Nappaa itsestäsi kuva joka kerta, kun otat puhelimen käteesi - vaikka tarkistaisit vain kellonajan. Montako kuvaa nappasit?

Käy läpi kaikki sovelluksesi. Poista turhat kokonaan ja mykistä ilmoitukset niistä, joita käytät harvemmin.

Älä lähetä turhia viestiä ystävillesi. Kirjoita asiasi yhteen viestiin useamman perättäisen viestin lähettämisen sijaan.

Aino-Mari Tuuri

Puhelimen

POMOKSI

ota digimaailma haltuun

Kuvittanut Lille Santanen

TAMMI